

HAYVANLAR İLE İLGİLİ İNANIŞ VE RİTÜELLER: KARABÜK ÖRNEĞİ

Enver KAPAĞAN *
Hacı Veli BİŞKİN **
Zehra KORKMAZ ***
Sebiye TANGAÇ ****

Özet: Tabiat, içinde barındırdığı tüm varlıklarla insan hayatını şekillendiren önemli bir unsurdur. Özellikle tabiatın bir parçası olan hayvanların insanlığın varoluşundan beri büyük önem arz ettiği muhakkaktır. Türk kültür ve tarihi açısından da yaklaşıldığında geçmişten bugüne tabiat ve tabiattaki canlıların büyük bir yer tuttuğu bilinmektedir. Bunun en büyük kanıtları Türklerin kurt ile özdeşleşmiş olması, her boyun flamasının bir hayvan ile temsil edilmesi, destan, atasözleri, efsaneler ve halk hikayeleri gibi önemli anlatım türlerinde insanlarla birlikte baş karakter olacak düzeyde hayvan figürlerinin yer alması gibi birçok hususiyet sayılabilir. Bunlara bağlı olarak Türkler, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hayatlarında büyük yeri olan hayvanlarla ilgili olarak da çeşitli inanış ve ritüeller geliştirmişlerdir. Kimi hayvanlardan korkulmuş, kimi hayvanların koruyucu gücü olduğuna inanılmıştır. Bu inanışlar masallardan efsanelere, menkıbelerden halk hikâyelerine pek çok edebi türde kendine yer bulmakla birlikte halk hekimliğinden halk takvimine folklorun pek çok unsurunda da inanış ve uygulama olarak yer almıştır. Bu çalışmada gerek Anadolu'da gerekse Anadolu dışındaki Türk topluluklarının hayatında oldukça önemli yer tutan hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamaların Karabük toplumundaki yansımaları ele alınarak Karabük'teki inanış ve uygulamalar; geçiş dönemleri olan ölüm ve doğum ile ilgili inanış ve uygulamalar, olağanüstü varlıklar, bereket/bereketsizlik, uğur/uğursuzluk, halk hekimliği, halk meteorolojisi ve takvimi, nazarla ilgili inanış ve uygulamalarla ilgili başlıkları altında ele alınıp incelenmiştir.

Araştırma bulguları, Orta Asya'dan başlamak üzere çeşitli Türk topluluklarının üretilen geliştirdikleri hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamaların günümüz Anadolu coğrafyasında ve Karabük toplumunda devam ettiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Halk İnanışları, Hayvan, Hayvanlarla İlgili İnanışlar, Karabük*

From Azerbaijan Karabakh to Konya Karabakh: Holiness in the Context of Public Diplomacy

Abstract: Nature, with all its entities, plays a crucial role in shaping human life. It is undeniable that animals, as integral parts of nature, have been of great significance since the inception of humanity. Particularly from the perspective of Turkish culture and history, it is well-known that nature and the beings within have always occupied a significant place from the past to the present. The most compelling evidence of this includes the association of Turks with the wolf, the representation of each tribe by an animal in their banners, and the inclusion of animal figures as main characters alongside humans in significant narrative forms such as epics, proverbs, legends, and folk tales, among many other characteristics. Consequently, Turks have developed various beliefs and rituals related to animals, which occupy a significant place in their socio-economic and socio-cultural lives. Some animals were feared, while others were believed to possess protective powers. These beliefs have found their way into various literary genres from fairy tales to legends, and from sagas to folk stories, as well as in many elements of folklore including folk medicine and folk calendars as beliefs and practices. This study examines the reflections of beliefs and practices related to animals, which hold a considerable importance in the lives of Turkic communities both in Anatolia and beyond, in the society of Karabük. The beliefs and practices in Karabük are analyzed under topics related to transition periods such as death and birth, supernatural beings, fertility/infertility, luck/ill luck, folk medicine, folk meteorology and calendar, and beliefs and practices related to the evil eye. The findings of the research demonstrate that the beliefs and practices related to animals, developed and perpetuated by various Turkic communities starting from Central Asia, continue in the present geography of Anatolia and the society of Karabük.

Key Words: *Folk Beliefs, Animal, Beliefs Related to Animals, Karabük*

* Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, enver.kapagan@ibu.edu.tr, enverkapan@hotmail.com

** Aksaray Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, biskin1@hotmail.com

*** Uzman Öğrt. MEB Karabük Bilim ve Sanat Merkezi, zehrakork@gmail.com

**** Uzman Öğrt. MEB Karabük Bilim ve Sanat Merkezi, tangacsebiye@gmail.com

Giriş

İnsan hayatının her safhası birtakım inanış, uygulamalar ve anlatılarla örülüdür. Bu inanışlar ve inanışlar resmi din öğretisinin dışında kalan halk arasında gelişen ve devam eden, halkın yaşantısına dayanan inanışlardır (Boratav, 2013).

İnsan, doğayı pek çok varlıkla birlikte paylaşmanın yanı sıra hayvanlarla da paylaşmaktadır. Hatta hayvanlarla aynı zamanda hayatını da paylaşmakta, hayvanlardan hayatının pek çok aşamasında faydalanmaktadır. Türklerin hayatında da önemli yeri olan hayvanların sözlü kültüre ve inanışlara da yansımaları olmuş, hayvanlarla ilgili masaldan efsaneye anlatılar ve bir takım inanışlar gelişmiş; geyik, kurt, kaplumbağa, yılan, kedi, köpek gibi hayvanlar ve bazı kuşlar gerek anlatılarda gerekse inanışlarda kendine yer bulmuştur (Arık, 2021). Türk kültüründe özellikle turna ve tavuk olarak isimlendirilen kuşlar İslamiyet öncesinden itibaren folklorik pek çok üründe kendini muhafaza etmiştir. Tavuk bereket, turna ise sadakat özelliği ile sanat eserlerinde ve çeşitli anlatılarda kendine yer bulmuştur (Gerek, 2015).

İnsan, hayatının her safhasını etkileyen sağlık ve hastalık konularında da geçmişte daha fazla olmak üzere doğadan yararlanmış halk hekimliği de denilen geleneksel tedavi uygulamaları içinde doğanın önemli bir parçası olan hayvanlardan da pek çok konuda istifade edilmiş, hayvanlar ve onların türevleri, tedavi yöntemlerinde ve doğal ilaçlarda sıkça kullanılmıştır. (arık) halk hekimliği ile ilgili eserler incelendiğinde de bazı hastalıkların hayvanların isimleriyle anıldığı görülmektedir. Bu hastalıklardan bazıları köstebek, yılanlık, gelincik gibi hastalıklardır (Kasapoğlu, 2022). Ayrıca İslamiyet öncesinde hastaları iyileştirmek için hastaların etrafında bir hayvan dolaştırılır ve böylece hastaya musallat olan ruh bu hayvana nakledilmektedir. Bu işleme göçürme ve çevirme ismi verilmiştir (İnan, 1952). Yine İslamiyet öncesinde şamanlar kara, deniz ve havada yaşayan hayvanların kemiklerini bir araya getirerek onlardan yardım dilerlerdi zira hastalıkların, iyilik ve kötülüklerin kutsal hayvanlardan geldiğine inanılmaktaydı (Ögel, 2010).

Göz değmesi de denilen nazar da halk arasında pek çok rahatsızlığın sebebi olarak görülmektedir. Nazar, bir kişinin kıskançlık, öfke veya zarar verme niyetiyle başka bir kişiye veya eşyalara bakması olarak kabul edilir. Bu inanç, göz değmesinin insanlara veya hayvanlara zarar verebileceği, onların sağlık, mutluluk veya refahlarını etkileyebileceği düşüncesiyle ilgilidir. Anadolu'da bazı yerlerde kiler, ambar, ahır, giriş kapısı üstü gibi yerlere asılan geyik boynuzu, koçboynuzu ya da at veya koç kafatası ve nal gibi nesnelere göz değmesini uzaklaştırdığına veya kötü enerjileri emdiğine inanılan koruyucu semboller olarak kabul edilir (Kalafat, 2010).

Bazı halk inanışlarına göre, belirli hayvan davranışları veya gözlemler, gelecek hava durumu hakkında ipuçları sağlayabilmiş böylece hayvanların davranış ve tutumları halk meteorolojisinde kendine yer bulmuştur (Sinmez, 2017).

Doğum, evlilik, ölüm gibi geçiş dönemleri de halk inanışları açısından özel öneme sahiptir. Türklerde çocuk sahibi olmaya ve çocuğu sağlıklı büyütme de azami önem atfedilmiş gerek doğum öncesi hamilelik dönemi gerekse doğum sonrası ve çocukluk dönemlere ilişkin çeşitli inanış ve ritüeller ortaya çıkmıştır. Bu inanış ve ritüellerin de doğa ile ve doğanın bir parçası olan hayvanlarla da ilişkili olduğu görülmektedir (Kapağan, 2019).

Bazı hadiseler de köyden, mahalleden ya da bir evden cenaze çıkacağına yorulur. Evin üzerinden karganın üç kere bağırarak geçmesi, köpeğin bir evin yanında ya da yakınında uluması, baykuşun sürekli aynı evin çatısında ötmesi bu yöndeki inanışlardır (Akman, 2009).

Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Karabük ili de zengin kültürel bir mirasın ve zengin bir tabiat örtüsünün üzerine konumlanmış bir şehirdir. Şehir, geleneksel değerlerini korurken, sanayi ve göç gibi modern etkilerle de şekillenmiştir. Ancak bu değişime rağmen, hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamaların hala canlılığını koruduğu gözlemlenmektedir. Karabük'te hayvanlarla ilişkilendirilen inanç ve uygulamalar, birçok farklı alanda kendini

göstermektedir. Özellikle doğum, ölüm, uğur, bereket ve nazar gibi hayatın önemli geçişlerinde bu inanışlar etkili olmaktadır. Hamilelik döneminde yılan görmenin çocuğa hastalık getireceğine dair inançlar, köpek ulumasının ölüm habercisi olarak yorumlanması gibi örnekler, bu inançların günlük yaşamı nasıl etkilediğini göstermektedir (Kapağan, 2019).

Doğanın bir parçası olarak insanlar, binlerce yıldır hayvanlarla iç içe yaşamış ve onlarla olan ilişkilerini derinleştirmiştir. Karabük, bu doğal etkileşimin örneklerini taşımakla kalmamış, aynı zamanda hayvanlarla ilişkilendirilen inanış ve uygulamalarıyla da bu mirası korumuştur. Geleneksel olarak nesilden nesile aktarılan bu inançlar, hayvanlarla olan ilişkilerin sadece maddi boyutunu değil, aynı zamanda manevi ve sembolik boyutunu da yansıtmaktadır. Karabük'ün hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamaları, sadece geleneksel bir kültürel mirasın parçası olmanın ötesine geçmektedir. Bu inançlar, insanların yaşamlarını yönlendiren ve şekillendiren temel unsurlardan biridir. Ayrıca, halk hekimliği ve meteoroloji gibi alanlarda da hayvanlarla ilişkilendirilen inanışlar ve uygulamalar mevcuttur, bu da gösteriyor ki Karabük halkı, doğa ve doğadaki varlıklarla olan ilişkilerini derinlemesine kavramış ve bu ilişkileri kültürel bir mirasa dönüştürmüştür. Bu çalışmada yürütülen saha araştırmasıyla Karabük'ün hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamalarının derinliklerine inilecek ve şehrin kültürel mirasını daha yakından tanıyacak ve değerlendirilecektir.

Karabük'te Hayvanlar İle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Karabük merkez ve ilçelerinde yapılan saha çalışmasında Karabük'te hayvanların gerek bireysel gerekse toplumsal yaşamında büyük ölçüde önemli olduğu ve Karabük halkının hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamalar geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu inanış ve uygulamalardan bazıları Anadolu coğrafyası ve Anadolu dışındaki Türk coğrafyasındaki inanış ve uygulamalarla benzerlik göstermektedir.

Karabük'te hayvanlar ile ilgili inanış ve uygulamalar geçiş dönemleri olan ölüm ve doğum ile ilgili inanış ve uygulamalar, olağanüstü varlıklar, bereket/bereketsizlik, uğur/uğursuzluk, halk hekimliği, tabiat hadiseleri ve halk meteorolojisi, nazarla ilgili inanış ve uygulamalar, dinsel, büyüsel inanış ve uygulamalar olarak tespit edilmiş ve bu başlıklar altında ele alınıp incelenmiştir.

Doğum ve Hamilelik Dönemi ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Hamile bir kadının yılan görmesi iyi sayılmaz. Gördüğünde banyo yapması gerekir. Banyo yapmazsa çocuk yılan hastalığına yakalanır. Yılan hastalığında deri yılan gibi şekil alır ve şişer (KK-2). Hamileyken yılan görülürse duş alınması gerekir (KK-6). Hamile iken tavuk görüp dokunursan çocuk doğduğunda vücudunun herhangi bir yerinde doğum lekesi oluştuğuna inanılır (KK-9). Hamile iken veya aşerme döneminde tavşan görülürse çocuğun tavşan dişli olacağına inanılır (KK-9). Hamile iken yılan görünce omuzlarından üç kere toprak atılması veya duş alınması gerektiğine inanılır. Hamile veya emzirme döneminde iken yılan görülürse atletin bir kısmının yırtılacağına inanılır (KK-9). Aşererken tavşan görürse bebeğin dudağı yarık olur (KK-8). Anne karnındaki bebeğin cinsiyetini belirlemek için de bazı uygulamalar mevcuttur. Yapılan uygulamalardan birine göre tavuk kesilir ve boyun kısmı tavana atılır. Eğer tavuğun boynu tavana yapışıp kalırsa erkek, yere düşerse kız olacağına inanılır (Deniz, 2023).

Uğur Uğursuzluk ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Kara kedi görmek uğursuzluktur. Renginden dolayı işlerin rast gitmeyeceğine inanılır (KK-2). Arabanın önünden tilki geçerse uğursuzluk olarak görülür. Kara kedi görmenin de uğursuzluk getireceğine inanılır (KK-9). Yolda geçerken havada uçan bir kuşun üstümüze büyük abdest yapması talihin açılacağı anlamına gelir (KK-9). Tavşan beslenen evde kavga çok olur. İş rast gitmeyen kişi kuru köpek kafası ile banyo yaparsa işleri düzelir (KK-6). Kaplumbağanın kabuğunu ahır kapısının üzerine astığımızda hayvanların başına kötü bir durum gelmez (KK-7). Tavşan görmek veya tavşanın araba önünden geçmesi uğursuzluğa yorulur.

Kurt gören kişinin hayırlı haberler alacağına inanılır. Manda düşmana benzetildiğinden manda görmek uğursuzluğa işarettir. Yılan görmek uğursuzluğa yorulur, yılan ısırması ise düşmanın vereceği zarara işarettir. Köpek görmek ve köpek ısırması da düşmana ve düşmanın vereceği zarara yorulur (KK-9)

Bereket Bereketsizlikle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Karıncaların evde bulunması bereket sayılır (KK-2). Kuş beslenen evde bereket olmaz. Güvercin gibi kafeste kuş beslenmesi uygun görülmez (KK-6).

Nazar ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Geyik kafası ve boynuzu evin dış cephesinin tam ortasına asılır. Nazardan koruduğuna inanılır. Avlanma kültüründen gelmektedir (KK-1). Safranbolu'da nazar değmemesi için kurt dişi küçük bir çatal iğne ile herhangi bir çamaşıra takılarak nazardan korunması istenen kişinin üstünde taşınır. Nazar değmemesi için bahçeye at kafası ya da kaplumbağa kabuğu asılır. Türklerde kaplumbağa nazara karşı faydalanan bir hayvandır. Afyon'da çocuğa nazar değmemesi için çocuğun takkesine kaplumbağa kabuğu takılmaktadır. Eskişehir'de ise nazardan korunmak için kıyafete kaplumbağa yumurtası kabuğu takılır (Acıpayamlı, 1962). Eskiden dağlarında geyikler yaşayan Safranbolu'da evlerin dış kısımlarına çatıya yakın bir yere geyik boynuzu asılmış. Eve bakan kişi ilk olarak o geyik boynuzlarını görür ve kötü bir gözle baktıysa gözünün zehrini bu boynuzlar alır böylece ev o fesat kıskanç kişinin nazarından korunmuş olur (KK-10). (bkz. Ek 1, Ek 2) Nazar için evlere geyik boynuzu takılması Karabük'ün Yenice ilçesinde de görülmektedir (KK-1).

Ölüm ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Baykuş öterse o evden ya da mahalleden cenaze çıktığına inanılır (KK-6). Baykuş hangi evin çatısında öterse o evden cenaze çıktığına inanılır (KK-2). Karabük'te Köpek uluması, evin damına baykuş konması ölüm habercisi olarak yorumlanır. Hasta insan rüyasında soğan, mezarlıkta kuş ve ışıkların yandığını görürse öleceğine yorulur (KK-10).

Halk Hekimliği ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Karabük'te halk hekimliği ile ilgili hayvanlara yönelik inanış ve uygulamalara bakıldığında bazı hayvanlar öne çıkmaktadır. Bu hayvanlardan biri yılanıdır. Halk arasında nazardan olan, vücutta kızarıklık, şişlik, döküntü ile kendini gösteren ağrılı bir hastalık olarak tanımlanan yılcık hastalığı için Karabük'te yılcık ocağına gidilmektedir. Bu ocakta hastaya gelincik taşı ve yılcık taşı denilen taşlar yapıştırılır. Ocaklının ifadesine göre yılcık hastası ise yılcık olan yere yılcık taşı yapıştırır. Gelincik hastası ise hastalıklı yere gelincik taşı yapıştırır. Her iki taş da yapışmaz ise hastalık farklı bir hastalıktır ve şifası bu ocaktan değildir.

Ocaklının anlattığına göre yılcık ya da gelincik teşhisi konulan hasta ocakta yıkanmalıdır. Yıkanmazsa hastalık iyileşmemektedir. Yıkama işlemi sıcak su ile olur. Yıkanırken kullanılan suyun koyulduğu leğenin içine hastalığına göre yılcık ya da gelincik taşı, bıçak, odun külü ve köpek kafatası koyulur. Köpek kafatasının nazarı önleyeceğine inanılmaktadır.

İlkbahar ve sonbahar aylarında yılanlar uyanık olduğu için bu hastalığın arttığına inanılmaktadır. (Korkmaz, 2019). Ayrıca çocuk emziren kadın tarlada, bahçede bir yılan görürse derhal eve gelerek banyo yapmak zorundadır. Banyo yapmazsa çocukta yılcık hastalığının çıkacağına inanırlar. Yılcık hastalığı yetişkinlerde de olur. Hastalıkta deri yılan gibi şekil alır ve şişer. Bu hastalıktan dolayı yürümede zorluk yaşanır hatta bir müddet sonra tamamen yürünmez olunur. Bunun için yılcık ocağına gidilir, orada gusledilir ve oradaki halk hekimi tarafından hastaya okunur (KK-2). Bu sebeplerle hastalık yılcık hastalığı olarak isimlendirilmiştir (Korkmaz, 2019).

Karabük'te hayvanlarla ilişkilendirilen bir başka ocak ise köstebek ocağıdır. Bu ocak, Karabük'te Safranbolu'nun Karıt köyündedir. Hastalıkta vücutta çibanlar çıkmaktadır ve bu çibanlar vücudun farklı farklı yerlerinden patlak verdiği için köstebek ismiyle anılmıştır. Hastalıkta ocak olan evden alınan kül ile yıkanılmaktadır (Korkmaz, 2019).

Kurbağa görünce kurbağanın siğil attığına inanılır. Siğilin geçmesi için özel ocakları olur. Ocaktan çamur alıp okuyarak siğil olan yere sürülür. Bir miktar demir para toprağa gömülür gittiğimiz yerden çam dalı alarak arkamıza bakmadan oradan ayrılırız (KK-3).

Tabiat Hadiseleri ve Halk Meteorolojisi ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Sarı öküz boynuzunu salladığında deprem olur (KK-5). Ev kapısının köşesinden karınca çıkarsa yağmur yağar (KK-8). Mart aylarında kuşların ötüşmesi ile baharın gelişinin müjdelendiğine inanılır (KK-9)

Diğer İnanış ve Uygulamalar

Gök gürlediğinde kişi beline taş bağlarsa hayatında bir daha yılan görmez (KK-3). Akşam namazı at kuyruğunu sallayana kadar çabuk geçer namazın zamanında kılınması için söylenmiştir. Leyleği havada gördüğünde o yıl çok gezileceğine yorulur. Leylek yerde görülürse gezilmez (KK-5). Yenice’de Beddam günü bağ- bahçe işi yapılmaz. ‘Toprak yarılır’ diye bahçeye kazma vurulmaz. Dağdan, peşi sıra eve yılan gelir inancıyla odun getirilmez (KK-4).

Eski evlerden her evin bir yılanı olduğuna ve o yılanın o evi koruduğuna inanılır. Hane halkına zarar vermeyen bu yılan o evin eşliğinde ya da evin altındaki toprakta bulunur. Hane halkına zarar vermez. Hane halkı da ona zarar vermez (KK-10).

Mezarın başucuna kuşların su içmesi için bir kap konur. Kuşlar su içtikçe ölünün ruhunun ferahlayacağına inanılır (KK-10).

Kesilen saçlar çöpe ya da sokağa atılmaz. Sokağa atılan saçları kuşlar toplar ve o saçlardan yuva yaparsa saç sahibi baş ağrısından kurtulamaz (KK-10).

Ezan okunurken köpek ulursa melek görmüştür. Sabah ezanında horoz öterse melek görür (KK-8)

Eşikten karınca çıkarsa zengin olunacağına yorulur (KK-8).

İyi huylu bir ineğin kuyruğundan kıl koparıp ahıra asıldığında diğer hayvanların da huyunun iyi olacağına inanılır. Pencereye kuş çarpması bir haber alınacağına işarettir (KK-7).

Kedilerin ölümleri yediği düşüncesi olduğundan ölünün yanında kedi bulundurmaz. Kara kedi gece yanından geçerse “Bismillah” denir. Yoksa üç harflilerin kara kedi kılığına girdiği inanılır (KK-1).

Dinsel, Büyüsel İnanış ve Uygulamalar

Kurt Ağzı Bağlama

Otlaması için dağa, kıra salınan hayvanlar kaybolur ve köye dönmezlerse cami hocası ya da duaları bilen bir kişi tarafından dağdaki kurtların kaybolmuş hayvanlara ilişmemesi için dua okunarak kurtların ağızları bağlanır. Bu işlem yapılırken bir ipe düğüm atılır. Okuma ve ipe düğüm atma esnasında hayvanların olması muhtemel yerlerin isimleri de sayılır. Hayvanlar döndüğünde ya da dönmeseler bile bir gün geçtiğinde ipteki düğümler yine dua okunarak tek tek çözümlenerek kurtların ağızları da açılır. Açılmazsa bu sefer kurtlar yemek yemeyecek ve açlıktan öleceklerdir. Bu işleme kurt ağzı bağlama denir (KK-8). Kurt ağzı bağlama uygulamasına Karabük’ün farklı köylerinde rastlanmaktadır. Aynı zamanda bu uygulama ile Anadolu ve Anadolu dışındaki Türk coğrafyasında da karşılaşılmaktadır. Çanakkale yöresinde kurtların ağzının bağlanması için Kureyş Suresi tersinden okunmaktadır. Azerbaycan’da kurt ağzı bıçakla bağlanır. Kurt ağzı Türk dünyasının birçok yerinde keza bıçakla bağlanır. Karaçay Türklerinde de kurt ağzı bağlamak vardır. Bunun için bıçak kınından çıkarılır ters çevrilir, bıçak ve kını ilgili dua okunarak birbirine bağlanır. Hayvanlar otlaktan sağ salim dönünce, kurtlar açlıktan ölmesin diye ilgili dua okunarak bıçak ve kını açılır. Buna kurdun ağzının açılması denir (Kalafat, 2006).

Sonuç ve Değerlendirme

Netice olarak insan, doğadan ve doğadaki diğer canlılardan bağımsız yaşayabilecek bir varlık değildir. Çeşitli inançlar ve görüşler geliştirirken kendi dışındaki canlıları da bazen esasa katmak ve ona göre şekil alarak hareket etmek durumunda kalmaktadır. Bunun en önemli göstergelerinden birisi de geçmişi bin yıllara dayanan hayvanlar ile ilgili inanış ve ritüellerde görmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Acıpayamalı, O. (1962). Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Âdet ve İnanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c: 20 s.1-2:1-40.
- Akman, E. (2009). Kastamonu'da Ölümle İlgili Adet ve İnançlar. *Folklor/Edebiyat*, 191-196.
- Arık, D. (2021). Anadolu ve Çuvaş Türklerinde Kurtla İlgili İnanış ve Uygulamalar. *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, c:3 sy:2:111-133.
- Boratav, P. N. (2013). *100 Soruda Türk Folkloru*. Ankara: BilgeSu.
- Deniz, T. &. (2023). Kültürel Miras Kapsamında Safranbolu'da Geleneksel Doğum Adetleri. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, c:6 sy:1: 18-34.
- Gerek, Z. (2015). Eski Türk İnançlarının Erzurum Tavuk ve Turna Barındaki İzleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, s.32:99112.
- İNAN, A. (1952). Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.4:19-30.
- Kalafat, Y. (2006). Türk Halklarında Kurt Ağızı Bağlama İnanç. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.1:s.20:273-280.
- Kapağan, E. (2019). Geçmişten Bugüne Safranbolu'da Batıl İnançlar (Hamile Kadınlar, Gelinler ve Çocuklar Örneğinde). *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, s.14:1-11.
- Kasapoğlu, S. (2022). Dün ve Bugün Geleneksel Tıpta Fasd (damardan kan alma), Çizme ve Sarı Su Çıkarma Tedavisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Anabilim Dalı.
- Korkmaz, Z. (2019). Geleneksel Tedavi Yöntemlerinin Toplumsal Yansımaları: Karabük Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Spsyoloji Ana Bilim Dalı.
- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özen, R. &. (2014). Kayseri Folklorunda Hayvanlar İle İlgili İnanışlar Üzerine Bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, c:11 sy:1:23-28.
- Sinmez, Ç. Ç. (2017). İç Anadolu Bölgesindeki Hayvanlarla İlgili. *Bilig*, sy.81:205-232.

Kaynak Kişiler

- KK-1. Abdulkadir Berber, Karabük Yenice, 1987, Yüksek Lisans Mezunu
- KK-2. Elif Erdoğan, Karabük 1989, Ortaokul Mezunu
- KK-3. Fatma Erdoğan, Karabük 1968 İlkokul Mezunu
- KK-4. Hatice Kahveci, Karabük Yenice 1979, Lisans Mezunu
- KK-5. Hüseyin Demirel, Karabük 1957, İlkokul Mezunu
- KK-6. Makbule Demirtaş, Karabük Eflani, 1981, İlkokul Mezunu
- KK-7. Nergis Gülay, Lisans Mezunu
- KK-8. Nezahat İnal, Karabük Güneşli Köyü 1961, İlkokul Mezunu
- KK-9. Sıdika Kuş, Karabük Bağcıgaz Köyü 1946, Eğitimi Yok
- KK-10. Şahide Korkmaz, Karabük 1954, İlkokul Mezunu

EKLER

EK 1

EK 2

